

**Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого**

Кафедра права Європейського Союзу

**П Р О Г Р А М А НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО СИСТЕМА»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2022

Затверджено на засіданні Вченої ради Університету
протокол № 1 від 30 червня 2022 р.

(введено в дію наказом ректора №164 від
30.08.2022 р.)

Ректор _____ **Анатолій Гетьман**

Харків 2022

Програма навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу та його система» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 34 с.

Розробник:
Комарова Тетяна В'ячеславівна,
докторка юридичних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри права
Європейського Союзу (протокол №12 від 22 червня 2023 року)

Завідувач кафедри – Яковюк Іван Васильович, доктор юридичних наук,
професор, професор

Завідувач кафедри – Комарова Тетяна В'ячеславівна, доктор юридичних
наук, професор, професор

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці).....	10
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	10
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.....	13
4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.....	13
4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	13
4.3. Освітні технології та методи навчання.....	13
4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни.....	15
4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	19
Додаток 1. Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни	27
Додаток 2. Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей.....	30
Додаток 3. Матриця зв'язків модулів навчальної дисципліни, результатів навчання та предметних компетентностей в програмі навчальної дисципліни.....	33

1. Вступ

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні теоретичних, практичних та наукових знань у сфері права ЄС, його принципів функціонування, цінностей та конституційних основ, формуванні професійних уявлень про взаємодію правового порядку ЄС із правовими системами держав-членів ЄС та місця приватних осіб у них, а також у формуванні вмінь правильно використовувати норми права ЄС у майбутній професійній діяльності.

Завдання:

- опанування студентами вироблених наукою права ЄС необхідних теоретичних положень, що розкривають сутність і особливості правової системи права ЄС;

- освоєння нормативного матеріалу, що є результатом правотворчої діяльності інститутів та органів ЄС, практики судової системи ЄС, а також тих правил поведінки, що формуються у процесі співробітництва ЄС, його держав-членів та інших суб'єктів міжнародного права;

- ознайомлення з процесом функціонування правового порядку ЄС;

- ознайомлення з останньою прецедентною практикою Суду справедливості ЄС, а також розвиток у студентів навичок самостійно аналізувати та оцінювати її, зокрема через теоретичне узагальнення практичного досвіду;

- визначення прикладних проблем, що виникають у процесі функціонування правового порядку ЄС, виявлення шляхів подолання цих проблем;

- формування навичок захисту прав різних кіл суб'єктів, які підпадають під дію права ЄС;

- ознайомлення студентів з методологією отримання інформації щодо різноманітних аспектів діяльності Європейського Союзу, у тому числі за допомогою бібліографії та сучасних технічних засобів (електронних баз даних та Інтернету).

1.2. Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми: за вибором студента.

1.3. Пререквізити: Право Європейського Союзу, Міжнародне публічне право.

1.4. Кореквізити: Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС.

1.5. Постреквізити: Корпоративне право та управління ЄС, Конкуренційне (антимонопольне) право Європейського Союзу, Захист прав у Європейському суді з прав людини, Міграційне право ЄС

1.6. Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:

ПК 1. Уміння аргументовано формулювати та висловлювати власну позицію стосовно актуальних проблем правової системи Європейського Союзу.

ПК 2. Здатність правильно тлумачити та застосовувати акти первинного та вторинного права Європейського Союзу.

ПК 3. Знання та критичне осмислення основних теорій, принципів побудови та функціонування правової системи Європейського Союзу.

ПК 4. Уміння аналізувати, тлумачити, правильно застосовувати вивчені категорії права Європейського Союзу.

ПК 5. Здатність аналізувати правові явища, юридичні факти, правові норми та правовідносини, що виникають у процесі функціонування правової системи Європейського Союзу.

ПК 6. Уміння використовувати інформаційні технології та бази даних у процесі збору та обробки інформації в межах конкретної тематики щодо права Європейського Союзу.

ПК 7. Здатність самостійно виявляти та досліджувати юридичні питання, що виникають у контексті функціонування наднаціонального правового порядку ЄС та їх впливу на право держав-членів.

- ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та право ЄС.
- ПК 9. Здатність оцінювати ступінь ефективності механізмів захисту права ЄС (судових та позасудових) та визначати перспективи їх подальшого розвитку.
- ПК 10. Здатність виявляти недоліки механізмів захисту права Європейського Союзу, пропонувати способи їхнього вдосконалення.
- ПК 11. Знання особливостей правового регулювання захисту цінностей Європейського Союзу.
- ПК 12. Уміння аналізувати норми права Європейського Союзу, зокрема ті, що стосуються фундаментальних прав.
- ПК 13. Уміння аналізувати вплив практики судів Європейського Союзу на фундаментальні права в ЄС.
- ПК 14. Здатність давати загальну характеристику особливостей та принципів антидискримінаційного права Європейського Союзу.
- ПК 15. Здатність працювати з судовими рішеннями Європейського Союзу, національними судовими рішеннями та актами органів, агентств ЄС.

Експлікація загальних і спеціальних компетентностей визначається в карті предметних компетентностей (Додаток 1)

1.7. Перелік результатів навчання здобувача вищої освіти:

- РН НД – 1.1. Демонструвати знання ключових понять, принципів, теорій та доктрин права Європейського Союзу
- РН НД – 1.2. Демонструвати знання специфіку системи права ЄС, його джерел та особливостей їх формування та застосування.
- РН НД – 1.3. Демонструвати знання закономірностей еволюції правової системи ЄС та її взаємовідносин із правовими системами держав-членів ЄС.
- РН НД – 1.4. Відшукувати, самостійно вивчати й аналізувати вітчизняну та зарубіжну міжнародно-правову літературу в контексті дослідження актуальних проблем функціонування правової системи Європейського Союзу.

РН НД – 1.5. Виявляти слабкі сторони механізмів захисту цінностей Європейського Союзу.

РН НД – 2.1. Характеризувати сучасний стан розвитку фундаментальних права в Європейському Союзі.

РН НД – 2.2. Характеризувати сучасний стан розвитку антидискримінаційного права Європейського Союзу.

РН НД – 2.3. Характеризувати сучасний стан розвитку механізмів захисту права Європейського Союзу, формулювати власні пропозиції щодо вдосконалення відповідних механізмів захисту.

РН НД – 2.4. Виявляти проблеми, які виникають в процесі застосування механізмів захисту права ЄС на рівні Європейського Союзу та держав-членів ЄС, пропонувати способи їхнього подолання відповідно до принципів права ЄС, основоположних принципів міжнародного права, загальних принципів права, практики міжнародних організацій та сучасного доктринального доробку з відповідної проблематики.

РН НД – 2.5. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз нормативно-правових актів Європейського Союзу та судової практики Європейського Союзу.

РН НД – 2.5. Демонструвати знання прецедентних норм, які стосуються фундаментальних прав та боротьби із дискримінацією в Європейському Союзі.

РН НД – 2.6. Характеризувати актуальні проблеми сучасних механізмів судового захисту у Європейському Союзі.

РН НД – 2.8. Виявляти критерії, які висуваються до позивачів у судах ЄС.

РН НД – 2.9. Надавати на професійному рівні консультації щодо захисту прав та інтересів суб'єктів різного рівня у Європейському Союзі.

РН НД – 2.10. Характеризувати стратегічні напрями зовнішньополітичної діяльності України щодо Європейського Союзу, результативність співпраці за відповідними спрямуваннями.

РН НД – 2.11. Здійснювати аналіз процесу імплементації міжнародно-правових зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС та судовою практикою ЄС та показувати здатність обґрунтовувати пропозиції щодо внесення змін до законодавства України з урахуванням судової практики ЄС.

Експлікація результатів освоєння навчальної дисципліни і результатів навчання за спеціальністю і спеціалізацією визначається в карті результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей (Додаток 2)

1.8. Модулі програми навчальної дисципліни.

Модуль 1. Конституційні основи правової системи Європейського Союзу

Модуль 2. Актуальні проблеми права Європейського Союзу: практичний вимір.

Експлікація модулів компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни визначається у матриці зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями (Додаток 3).

2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЄКТС: 5,0	Рівень освіти – другий (магістерський)	Модуль 1 Лекції: 12 Практичні заняття: 10 Самостійна робота: 40
Кількість модулів: 2		
Загальна кількість годин: 150	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»	Модуль 2 Лекції: 14 Практичні заняття: 14 Самостійна робота: 60
Тижневих годин: 4	Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Конституційні основи правової системи Європейського Союзу

Загальна характеристика правової системи Європейського Союзу. Наднаціональний характер Європейського Союзу. Компетенція ЄС, її характер, зміст та види. Реалізація компетенції ЄС. Розмежування предметів відання і повноважень між ЄС та державами-членами. Принципи субсидіарності та пропорційності (Протокол № 2 до Договору про функціонування ЄС). Джерела права ЄС, їх характеристика та особливості застосування.

Взаємодія правопорядків держав-членів із правопорядком ЄС. Принцип тісної співпраці. Верховенство права ЄС над національним правом держав-членів ЄС. Пряма дія права ЄС в національних правопорядках держав-членів ЄС. Преюдиціальні запити від судових установ держав-членів ЄС. Відповідальність держав-членів за порушення права ЄС.

Цінності Європейського Союзу. Цінності ЄС: людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Перспективи їх подальшого розвитку. Аналіз змісту кожної цінності.

Практичні аспекти реалізації цінностей Європейського Союзу. Гарантії дотримання цінностей. Механізми захисту цінностей: політичні та юридичні. Випадки порушення цінностей ЄС. Справа Польщі. Справа Угорщини. Криза верховенства права в ЄС.

Модуль 2. Актуальні проблеми права Європейського Союзу: практичний вимір.

Фундаментальні права в Європейському Союзі. Хартія про основоположні права ЄС, проголошення та офіційне визнання Хартії. Матеріальне право Хартії: теоретичні та доктринальні підходи до прав.

Сфера дії Хартії. Формулювання прав Хартії через прецедентне право Суду справедливості ЄС. Судовий діалог між Судом справедливості ЄС та ЄСПЛ. Принцип пропорційності та обмеження прав Хартії.

Антидискримінаційне право Європейського Союзу. Загальні принципи антидискримінаційного права Європейського Союзу та рівне ставлення. Ключові поняття в антидискримінаційному законодавстві ЄС. Сфера застосування та забезпечення виконання антидискримінаційних положень: на робочому місці та не на робочому місці. Дискримінація. Винятки з принципу недискримінації.

Захист права Європейського Союзу в національних судах держав-членів та Суді справедливості ЄС. Принцип ефективності при застосуванні права ЄС в національних правопорядках. Огляд практики національних судів держав-членів щодо захисту та застосування права ЄС. Провадження в Суді справедливості ЄС по проти держав-членів за порушення права ЄС. Провадження в Суді справедливості ЄС по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС. Підстави проваджень. Суб'єкти проваджень.

Позасудовий захист права Європейського Союзу. Європейський Омбудсман: повноваження, порядок їх реалізації. Процедура звернення до Омбудсману. Заповнення звернення до Омбудсману.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

Формами організації освітнього процесу є навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань та самостійна підготовка.

Залежно від мети навчальні заняття розрізняються за такими видами: лекція, практичне заняття, індивідуальне заняття, консультація тощо.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Зміст самостійної роботи, як виду позааудиторної роботи студента визначається програмою навчальної дисципліни «Судова система Європейського Союзу», методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

У процесі роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, матеріали, викладені в підручниках, навчальних посібниках з права європейського Союзу, джерела права ЄС і національного права України та зарубіжних країн, наднаціональну та національну судову практику відповідно до тем навчальної дисципліни. Також важливе значення має робота з науково-практичними коментарями, монографіями, науковими статтями, іншою науковою і навчально-методичною літературою, рекомендованою викладачем. Методичні матеріали повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися в науковій бібліотеці Університету, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

У необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу студента до потрібних дидактичних засобів.

2. Форми самостійної роботи студента:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- письмове виконання домашніх завдань;
- засвоєння теоретичного матеріалу за темами практичних занять;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- розробка кейсів;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- створення портфоліо навчального курсу та його презентація;

- написання рефератів, доповідей та їх презентація;
- підготовка та опублікування наукових статей, тез наукових доповідей;
- участь у студентських науково-практичних конференціях;
- участь у судових дебатах з права ЄС;
- складання бібліографії за відповідною темою;
- узагальнення судової практики;
- коментування джерел права Європейського Союзу, а також національного права України, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- інші форми роботи.

Вибір студентом видів самостійної роботи здійснюється за його власними інтересами та узгоджується з викладачем, який забезпечує організацію, контроль та оцінку якості виконання відповідної роботи.

Самостійна робота призначена для поглиблення знань студентів із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

4.3. Освітні технології та методи навчання

- освітні технології: проблемного навчання, контекстного навчання, студентоцентроване навчання, аудіо-візуальні технології, наукові дискусії, інтерактивні технології, ІТ-технології тощо;
- методи навчання: дискусія, прес-конференція, кооперативне навчання, ситуативне моделювання, судові дебати, сократівський метод, перегорнуте навчання.

4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни

Формами контролю знань студентів є поточний та підсумковий контроль.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

а) систематичність та активність роботи на лекціях, практичних заняттях, (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт);

б) виконання тестових контрольних робіт (тестових модулів);

в) виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів з публікацій; інші форми роботи).

У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за трьохбальною шкалою (0, 1, 2). Тестування по кожному модулю може бути оцінено максимум у 4 бали.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 4 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль				Самостійна робота	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2				
п/з	Тестуван ня	п/з	Тестуван ня	max 4	max 60	max 100
max 10	max 4	max 18	max 4			

Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 4	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестування/контрольна робота/колоквіум	Max 4	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури,

		рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	Min 0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Договір про Європейський Союз 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

Договір про функціонування Європейського Союзу 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text

Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами 1994 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

Основна література:

1. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / за ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2021. 360 с.
2. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 10-те, змінене і допов. Харків : Право, 2021. 484 с.
3. Право Європейського Союзу : нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк ; за ред. І. В. Яковюка. – Харків : Право, 2019. – 500 с.
4. Європейське право: право Європейського Союзу : підручник : у чотирьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015-2016.
5. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / під ред. І. В. Яковюка. К., 2012. 208 с.
6. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: моногр. / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. К.: Право України, 2012. 336 с.
7. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. В. І. Губерського. 2-е вид., виправл. і допов. К. : Знання, 2012. 759 с.
8. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: Навч. посіб. / Пер. з англ К.: Знання, 2002. 381 с.
9. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр.. Х.: Право, 2010. 360 с.
10. Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.

- 11.Копійка В.В., Європейський Союз на сучасному етапі: структурні зміни та стратегія розвитку : научное издание / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко, М. А. Миронова. К. : Знання, 2010. 94 с.
- 12.Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України / Навч. Посібник. К.: ЦУЛ, 2008. 172 с.
- 13.Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: Монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 416 с.
- 14.Петров Р. А. Транспозиция "acquis" Европейского Союза в правовые системы третьих стран : моногр.К. : Истина, 2011. 384 с.
- 15.Поглиблення відносин між ЄС та Україною: що, чому і як? / За ред. М. Емерсона та В. Мовчан. Брюссель: CEPS, Київ: ІЕД, 2016. 255 с.
- 16.Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К. : Смолоскип, 2002. 168 с.
- 17.Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
- 18.Сидорук Т.В. Інтеграційні процеси в сучасній Європі: навч. посіб. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 354 с.
- 19.Тоді Ф., Нарис історії Європейського Союзу. / Пер. з англ. М.Марченко. К.: К.І.С., 2001. 142 с.

20. Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність. К.: К.І.С., 2007. 228 с.
21. Хартли Т. К. Основы права европейского Сообщества / Т. К. Хартли; [пер. с англ.]. М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. –03 с.
22. Яковюк І.В. Правові основи європейської інтеграції: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Х. : Право, 2013. 760 с.

Додаткова література:

1. Анакіна Т. М. Інституційна модель співробітництва України та Європейського Союзу за Угодою про асоціацію. *Форум права*. 2013. № 3. С. 14-21.
2. Анакіна Т. М. Особливості політики Східного партнерства у контексті європейської інтеграції України. *Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі* (Серія «Наукові доповіді»; вип. 1). Х.: Оберіг, 2012. С. 48-61.
3. Анакіна Т. Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. *Вісн. Нац. Акад. прав. наук України*. 2013. № 4 (75). С. 123-132.
4. Анакіна Т. Регулювання прав окремих вразливих груп осіб за Хартією ЄС про основоположні права: досвід для України. *Український часопис міжнародного права*. 2015. № 2. С. 41-46.
5. Галан В.О. Новітні тенденції розвитку Європейської медіації. Європейський інститут мира. *Стратегія проведення конституційної реформи в умовах інтеграції України до ЄС: Збірник наук. статей та тез повідомл. за матер. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 тавня 2015 р.* Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2015. С. 52- 56.

6. Головка-Гавришева О. Правове регулювання соціальної політики у Європейському Союзі: теоретичні аспекти : монографія ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 220 с.
7. Комарова Т.В. Практика Суду Європейського Союзу щодо приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*: зб. Наук. статей за матеріалами І-х Харківських міжнародно-правових читань, присвячених пам'яті проф. М.В.Яновського і В.С.Семенова, м. Харків, 27 листопада 2015 р.; Х.: Право, 2015. С. 135-144.
8. Комарова Т. В. Пряма дія угод про асоціацію із Європейським Союзом: український вимір. *Римська декларація ЄС: нові пріоритети розвитку об'єднаної Європи*: збірник наукових статей за матеріалами науково-практичної конференції (м. Харків, 12 травня 2017 р.). С. 7-15.
9. Комарова Т. В. Суд ЄС та національні інтереси держав – членів Європейського Союзу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 190-198.
10. Комарова Т.В. Суд справедливості Європейського Співтовариства вугілля та сталі як прообраз Суду справедливості ЄС . *Проблеми законності* 2018. Вип. 140. С.144-153.
11. Комарова Т.В. Практика Суду Справедливості ЄС та конституціоналізація права Європейського. *Правова держава*. 2018. № 29. С. 123-130.
12. Комарова Т. Феномен судового активізму у практиці Суду Справедливості Європейського Союзу. *Право України*. 2018. № 2. С. 217-232.
13. Комарова Т. В. Проблема захисту прав приватних осіб у Суді справедливості Європейського Союзу. *Форум права*. 2018. № 1. С. 66–72.
14. Комарова Т. В. Правова сила рішень Суду Справедливості Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. № 49. Том 2. С. 193-196.

15. Комарова Т.В. Особливості взаємодії національних судів держав-членів ЄС із Судом справедливості Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2018. № 2, частина 2. С. 234-238.
16. Комарова Т.В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 25. № 1, 2018. С. 79-96.
17. Комарова Т.В. Формування суддівського корпусу в ЄС: останні тенденції. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 141. С. 201-213.
18. Комарова Т.В. Процесуальна автономія національних судів держав-членів ЄС у практиці Суду справедливості Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 018. № 5. С. 280-285.
19. Комарова Т.В. Співвідношення міжнародного права та права ЄС у практиці Суду справедливості Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2018. Випуск 2. Том. 2. С. 164-168.
20. Комарова Т.В. Суд справедливості ЄС як орган захисту основоположних прав людини. *Держава і право*. 2018. Випуск 80. С. 173-188.
21. Комарова Т. Взаємодія Суду справедливості Європейського Союзу з іншими судовими установами. *Право України*. 2018. 4. С. 223-232.
22. Комарова Т. Практика Суду справедливості Європейського Союзу щодо захисту процесуальних прав суб'єктів конкуренції на внутрішньому ринку ЄС. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2018. 8. С. 23-41.
23. Комарова Т. Роль суду справедливості Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС. *Право України*. 2019. № 6. С. 69-85.
24. Damirchyiev, M. I.; Komarov, V. V.; Komarova, T. V.. Protection Of Ukrainian Bussiness in the European Union Competition Law. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том. 4, № 31 (2019). С. 105-111.

25. Кулабухова А. В. Вплив громадян на функціонування ЄС та проблема «дефіциту демократії». *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2015. Вип. 29. С. 166–178.
26. Кулабухова А. В. Еволюція ідеї загальноєвропейського громадянства до Маастрихтського договору. *Форум права*. 2016. № 1. С. 128–134.
27. Кулабухова А. В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 270–275.
28. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти). К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
29. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях : монографія; під ред. проф. В. І. Муравйова ; Нац. акад. наук України, Київ. ун-т права. К. : Ліра-К, 2013. –188 с.
30. Мушак Н. Б. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 442 с.
31. Саракуца М. О. Деякі аспекти реалізації політичних прав громадян Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 42–48.
32. Святун О. В. Консульський захист громадян ЄС в третіх країнах . *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Міжнар. відносини*. 2012. Вип. 38–39. С. 111–115.
33. Смирнова К. В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика: монографія; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Одеса : Фенікс, 2015. 429 с.
34. Трагнюк О. Я. Вплив практики Суду ЄС на обмеження компетенції держав-членів Європейського Союзу щодо питань набуття і втрати громадянства ЄС.

Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 52–61.

35. Трагнюк О. Я. Деякі правові засоби подолання дефіциту демократії в Європейському Союзі (на прикладі інституту громадянської ініціативи в ЄС). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2011. Вип. 22. С. 86–95.
36. Яковюк І. В. Громадянство ЄС: поняття і співвідношення з національним громадянством. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 107. С. 13–22.
37. A Plea for a Foreign Affairs Exception. *Legal Issues of Economic Integration*. 2003. Vol. 30, No. 1. P. 61–79.
38. Abenhaim M. Epilogue, at least, on the reform of the General Court. *Kluwer Competition Law Blog*, January 26, 2016. URL: <http://kluwer-competitionlawblog.com/2016/01/26/epilogue-at-last-on-the-reform-of-the-general-court/> (accessed 13 March 2018).
39. Baranowska G. ‘A Tale of Two Borders: Poland’s continued illegal actions at its border with Belarus’, (10 March 2022) *VerfBlog*, <https://verfassungsblog.de/a-tale-of-two-borders/>.
40. Barents R. Remedies and Procedures before the EU Courts. Wolters Kluwer, 2016. 909 p.
41. Blauberger M. With Luxembourg in Mind ... The Remaking of National Policies in the Face of ECJ Jurisprudence. *Journal of European Public Policy*. 2012. Vol. 19, Issue 1. P. 109–126.
42. Blauberger M. The European Court of Justice and its political Impact. *West European Politics*. 2017. Vol. 40, No. 4. P. 907–918.
43. Cartabia M. Europe as a Space of Constitutional Interdependence: New Questions about the Preliminary Ruling. *German Law Journal*. 2015. Vol. 16, No. 6. P. 1791–1796.

44. Grabowska-Moroz B., Grogan J., Kochenov D.V. Reconciling Theory and Practice of the Rule of Law in the European Union. *Hague J Rule Law*. 2022. 14. P. 101–110.
45. Hegedüs D., Levine D. Hungary monitors not enough to stop first 'rigged' election in EU (16 February 2022) euobserver, <https://euobserver.com/opinion/154355>.
46. Kochenov D. 'The Acquis and Its Principles: The Enforcement of 'Law' versus the Enforcement of 'Values' in the European Union', in A. Jakab and D. Kochenov (eds), *The Enforcement of EU Law and Values* (OUP, 2017), 8.
47. Kochenov D.V. Elephants in the Room: The European Commission's 2019 Communication on the Rule of Law. *Hague Journal on the Rule of Law*. 2019. 11. P. 423-450.
48. Kochenov D.V. Dialogical rule of law in the hands of the Court of Justice. *CEU DI Working Papers*. 2023. 11.
https://democracyinstitute.ceu.edu/sites/default/files/article/attachment/2023-04/Dimitry%20Kochenov%20Dialogical%20Rule%20of%20Law%20in%20the%20Hands%20of%20the%20Court%20of%20Justice%20CEU%20DI%20WP%202023_11.pdf
49. Lazowski, A. 2022. Strengthening the rule of law and the EU pre-accession policy: *Repubblika v. Il-Prim Ministru*. *Common Market Law Review*. 59 (6), pp. 1803-1822.
50. Lazowski, A. 2022. Court of Justice of the European Union and the United Kingdom after Brexit: Game Over? *European Law Review*. 47 (6), pp. 666-686.
51. Lazowski, A. and Butler, G. (ed.) 2022. *Shaping EU Law the British Way*. *UK Advocates General at the Court of Justice of the European Union*. Oxford Hart Publishing. 654 p.
52. Lazowski, A. (ed.) 2010. *The application of EU law in the new member states: brave new world*. Oxford Oxford University Press. 586 p.
53. Makszimov V. Commission to trigger mechanism that could see Hungary lose EU funds (5 April 2022), Euractiv,

<https://www.euractiv.com/section/politics/news/commission-to-trigger-mechanism-that-could-see-hungary-lose-eu-funds/>

54. Pech L. Promoting the Rule of Law Abroad in *The European Union's Shaping of the International Legal Order*, eds D Kochenov & F Amtenbrink, Cambridge University Press, Cambridge, 2013. pp. 108– 129.
55. Pech L., Kochenov D.V., *Respect for the Rule of Law in the Case-Law of the Court of Justice: A Casebook Overview of the Key Judgments since the Portuguese Judges Case*. Stockholm: SIEPS, 2021.
56. Peers S. The CJEU and the EU's accession to the ECHR: a clear and present danger to human rights protection 2014 Available from: <http://eulawanalysis.blogspot.co.uk/2014/12/the-cjeu-and-eus-accession-to-echr.html>
57. Rasmussen H. *On the Law and Policy in the European Court of Justice*. Dordrecht ; Boston ; London : Martinus Nijhoff Publishers, 1986. 555 p.
58. Rasmussen H. The European Court's Acte Clair Strategy in C. I. L. F. I. T.; Or: Acte Clair, of Course! But What Does it Mean? *European Law Review* 1984. Vol. 9. P. 242–259.
59. Recommendations to national courts and tribunals in relation to the initiation of preliminary ruling proceedings (2018/C 257/01). *Court of Justice of the European Union. Official Journal of the European Union*. 2018.
60. Scheppele K. L., Kochenov D.V., Grabowska-Moroz B. EU Values Are Law, After All: Enforcing EU Values through Systemic Infringement Actions by the European Commission and the Member States of the European Union. *Yearbook of European Law*. 2020. 39. P.3-21.
61. Stone Sweet A. The European Court of Justice and the Judicialisation of EU Governance. *Living Reviews in EU Governance*. 2010. Vol. 5, No. 2. 54 p.
62. Valiullina F. Dialogue of the Courts in Europe: Interactions between the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Union and the Courts of the ECHR Member States. *Doctor's thesis*. 2017.

63. Wagenbaur B. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*. C. H. Beck, Hart, Nomos, 2013. 921 p.
64. Ward A. *Judicial Review and the Rights of Private Parties in EC Law*. Oxford : Oxford University Press, 2000. 700 p.
65. Wennerås P. Saving a forest and the rule of law: *Commission v Poland*. Case C-441/17 R, *Commission v Poland*, Order of the Court (Grand Chamber) of 20 November 2017. *CMLRev.* 2019. 56. P.541-562.

Інтернет-ресурси:

Офіційний сайт ЄС: <http://europa.eu.int>

Європейський Парламент: www.europarl.europa.eu

Рада ЄС: www.consilium.europa.eu

Європейська Комісія: ec.europa.eu

Суд справедливості ЄС: <http://curia.europa.eu/>

Європейська Рахункова палата: eca.europa.eu

Європейський Центральний Банк: www.ecb.int

Економічний і соціальний комітет: www.eesc.europa.eu

Комітет Регіонів: www.cor.europa.eu

Європейський омбудсмен: www.ombudsman.europa.eu

Агенції ЄС: europa.eu/agencies

Європол: www.europol.europa.eu

База даних законодавства ЄС: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

Офіційна платформа для громадськості, яка хоче взяти участь у законодавчому процесі ЄС: http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_en.htm

Анімація щодо процесу прийняття рішень у ЄС: <http://europarlament.touteurope.eu/understanding/decision-making/print.html>

Загальні звіти про діяльність ЄС <http://europa.eu/generalreport/en/welcome.htm>

Права людини в праві ЄС (інформаційний сайт ЄС): http://europa.eu/pol/rights/index_en.htm

Центр офіційної документації ЄС: publications.europa.eu

Каталоги : www.europa.eu.int/libraries

Євростат: epp.eurostat.ec.europa.eu

Європейський простір: <http://eu.prostir.ua/>

Історичні архіви ЄС: <http://www.iue.it/ECArchives/EN/Eurhistar.shtml>

Європейська служба зовнішньої дії: <http://www.eeas.europa.eu/>

Представництво ЄС в Україні: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергетики та їх державами-членами, з іншої сторони, 2014 р.: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535

Виконання Угоди про асоціацію Україною: <https://pulse.kmu.gov.ua>

Акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову: <https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire>

Додаток 1

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності.	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК 1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.	ПК 1. Уміння аргументовано формулювати та висловлювати власну позицію стосовно актуальних проблем правової системи Європейського Союзу. ПК 3. Знання та критичне осмислення основних теорій, принципів побудови та функціонування правової системи Європейського Союзу.
ЗК 2. Здатність виявляти й вирішувати проблеми, що виникають у професійній сфері, формулювати і ставити питання для подальшого їх вирішення.	ПК 2. Здатність правильно тлумачити та застосовувати акти первинного та вторинного права Європейського Союзу. ПК 3. Знання та критичне осмислення основних теорій, принципів побудови та функціонування правової системи Європейського Союзу.
ЗК 6. Здатність ефективно працювати в міжкультурному середовищі, зокрема розробляти міжнародні проекти та управляти ними.	ПК 2. Здатність правильно тлумачити та застосовувати акти первинного та вторинного права Європейського Союзу. ПК 4. Уміння аналізувати, тлумачити, правильно застосовувати вивчені категорії права Європейського Союзу. ПК 6. Уміння використовувати інформаційні технології та бази даних у процесі збору та

	обробки інформації в межах конкретної тематики щодо права Європейського Союзу.
ЗК 7. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	ПК 7. Здатність самостійно виявляти та досліджувати юридичні питання, що виникають у контексті функціонування наднаціонального правового порядку ЄС та їх впливу на право держав-членів. ПК 9. Здатність оцінювати ступінь ефективності механізмів захисту права ЄС (судових та позасудових) та визначати перспективи їх подальшого розвитку.
ЗК 10. Уміння працювати (збирати, отримувати, систематизувати та синтезувати) з різноманітною інформацією, та великими обсягами інформації з різних джерел, аналізувати та критично-конструктивно її оцінювати з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних відносин.	ПК 7. Здатність самостійно виявляти та досліджувати юридичні питання, що виникають у контексті функціонування наднаціонального правового порядку ЄС та їх впливу на право держав-членів. ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та право ЄС.
ЗК 11. Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікативні технології у професійних цілях.	ПК 6. Уміння використовувати інформаційні технології та бази даних у процесі збору та обробки інформації в межах конкретної тематики щодо права Європейського Союзу.
ЗК 15. Здатність розуміти специфіку предметної сфери і професійної діяльності, приймати обґрунтовані, виважені рішення та усвідомлювати їх етичні наслідки.	ПК 10. Здатність виявляти недоліки механізмів захисту права Європейського Союзу, пропонувати способи їхнього вдосконалення.
ЗК 16. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з інших галузей знань та видів діяльності, а також здатність працювати в міжнародному фаховому середовищі.	ПК 15. Здатність працювати з судовими рішеннями Європейського Союзу, національними судовими рішеннями та актами органів, агентств ЄС.
СК – спеціальні компетентності (обрати компетентності згідно зі змістом навчальної дисципліни)	
СК 2. Здатність вільно спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.	ПК 2. Здатність правильно тлумачити та застосовувати акти первинного та вторинного права Європейського Союзу. ПК 7. Здатність самостійно виявляти та досліджувати юридичні питання, що виникають у контексті функціонування наднаціонального правового порядку ЄС та їх впливу на право держав-членів. ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та

	<p>право ЄС.</p> <p>ПК 15. Здатність працювати з судовими рішеннями Європейського Союзу, національними судовими рішеннями та актами органів, агентств ЄС.</p>
<p>СК 3. Здатність самостійно забезпечувати юридичне представництво інтересів фізичних, юридичних осіб чи держави при розгляді справ у національних та міжнародних установах та організувати надання юридичних послуг.</p>	<p>ПК 10. Здатність виявляти недоліки механізмів захисту права Європейського Союзу, пропонувати способи їхнього вдосконалення.</p> <p>ПК 11. Знання особливостей правового регулювання захисту цінностей Європейського Союзу.</p>
<p>СК 4. Здатність комплексно використовувати вузькоспеціалізовані знання у конкретних сферах регулювання міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, європейського права для вирішення прикладних завдань.</p>	<p>ПК 12. Уміння аналізувати норми права Європейського Союзу, зокрема ті, що стосуються фундаментальних прав.</p> <p>ПК 13. Уміння аналізувати вплив практики судів Європейського Союзу на фундаментальні права в ЄС.</p>
<p>СК 7. Здатність представляти інтереси України або фізичних і юридичних осіб у міжнародних судових установах, арбітражах, національних судах іноземних держав.</p>	<p>ПК 15. Здатність працювати з судовими рішеннями Європейського Союзу, національними судовими рішеннями та актами органів, агентств ЄС.</p>
<p>СК 10. Здатність надавати повну й різнобічну міжнародно-правову оцінку діям суб'єктів міжнародного права.</p>	<p>ПК 1. Уміння аргументовано формулювати та висловлювати власну позицію стосовно актуальних проблем правової системи Європейського Союзу.</p> <p>ПК 12. Уміння аналізувати норми права Європейського Союзу, зокрема ті, що стосуються фундаментальних прав.</p>
<p>СК 12. Здатність здійснювати дослідження та/або запроваджувати інновації у різних галузях та інститутах міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, права ЄС.</p>	<p>ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та право ЄС.</p>
<p>СК 14. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці міжнародно-правових явищ та міжнародних відносин з використанням юридичного інструментарію.</p>	<p>ПК 7. Здатність самостійно виявляти та досліджувати юридичні питання, що виникають у контексті функціонування наднаціонального правового порядку ЄС та їх впливу на право держав-членів.</p>

СК 15. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм міжнародного права (публічного/приватного), права Європейського Союзу, а також розуміння особливостей практики їх застосування.	ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та право ЄС.
СК 16. Здатність працювати з міжнародною документацією (договорами, актами міжнародних організацій та органів, тощо), визначати їх правову природу, складати проекти й супровідну документацію українською й іноземними мовами.	ПК 2. Здатність правильно тлумачити та застосовувати акти первинного та вторинного права Європейського Союзу. ПК 6. Уміння використовувати інформаційні технології та бази даних у процесі збору та обробки інформації в межах конкретної тематики щодо права Європейського Союзу. ПК 8. Здатність проводити аналітичні дослідження з питань впливу прецедентного права Європейського Союзу на інститути та право ЄС. ПК 15. Здатність працювати з судовими рішеннями Європейського Союзу, національними судовими рішеннями та актами органів, агентств ЄС.
СК 20. Здатність надавати належну правову оцінку доказів у юридичній справі та в конкретній процесуальній ситуації, вміння працювати із доказами, вирішувати задачі із планування та організації юридичного процесу, розв'язання юридичної справи у межах різних юрисдикцій.	ПК 9. Здатність оцінювати ступінь ефективності механізмів захисту права ЄС (судових та позасудових) та визначати перспективи їх подальшого розвитку. ПК 10. Здатність виявляти недоліки механізмів захисту права Європейського Союзу, пропонувати способи їхнього вдосконалення.
СК 21. Здатність ефективно комунікувати у міжнародному, мультикультурному середовищі з використанням знань у сфері міжнародного права, європейського права й міжнародних відносин.	ПК 14. Здатність давати загальну характеристику особливостей та принципів антидискримінаційного права Європейського Союзу.

Додаток 2

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і / або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
ПРН – результати навчання за		Результати навчання з навчальної дисципліни

спеціальністю /спеціалізацією (обрати результати навчання згідно зі змістом навчальної дисципліни)		
ПРН 1. Аналізувати різноаспектні проблеми міжнародно-правового й національно-правового змісту і пропонувати шляхи їх вирішення.	№1	<p>РН НД – 1.1. Демонструвати знання ключових понять, принципів, теорій та доктрин права Європейського Союзу</p> <p>РН НД – 1.2. Демонструвати знання специфіку системи права ЄС, його джерел та особливостей їх формування та застосування.</p> <p>РН НД – 1.3. Демонструвати знання закономірностей еволюції правової системи ЄС та її взаємовідносин із правовими системами держав-членів ЄС.</p>
ПРН 5. Здійснювати юридичне представництво клієнта в національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, органах державної влади та місцевого самоврядування.	№ 2	<p>РН НД – 2.4. Виявляти проблеми, які виникають в процесі застосування механізмів захисту права ЄС на рівні Європейського Союзу та держав-членів ЄС, пропонувати способи їхнього подолання відповідно до принципів права ЄС, основоположних принципів міжнародного права, загальних принципів права, практики міжнародних організацій та сучасного доктринального доробку з відповідної проблематики.</p> <p>РН НД – 2.6. Характеризувати актуальні проблеми сучасних механізмів судового захисту у Європейському Союзі.</p> <p>РН НД – 2.8. Виявляти критерії, які висуваються до позивачів у судах ЄС.</p> <p>РН НД – 2.9. Надавати на професійному рівні консультації щодо захисту прав та інтересів суб'єктів різного рівня у Європейському Союзі.</p>
ПРН 6. Захищати інтереси власної держави у національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, міжнародних судах та організаціях, зокрема інтеграційних, на міжнародних конференціях.	№ 2	<p>РН НД – 2.10. Характеризувати стратегічні напрями зовнішньополітичної діяльності України щодо Європейського Союзу, результативність співпраці за відповідними спрямуваннями.</p> <p>РН НД – 2.11. Здійснювати аналіз процесу імплементації міжнародно-правових зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС та судовою практикою ЄС та показувати здатність обґрунтовувати пропозиції щодо внесення змін до законодавства України з урахуванням судової практики ЄС.</p>

<p>ПРН 7. Приймати обгрунтовані рішення на основі отриманих знань з міжнародного публічного, приватного права та права ЄС та усвідомлювати їхні наслідки для різних суб'єктів національного і міжнародного права.</p>	<p>№ 1</p>	<p>РН НД – 1.3. Демонструвати знання закономірностей еволюції правової системи ЄС та її взаємовідносин із правовими системами держав-членів ЄС.</p>
<p>ПРН 9. Усвідомлювати механізм і наслідки імплементації норм міжнародних договорів, застосування актів міжнародних міжурядових організацій, виконання рішень міжнародних судів у національний правопорядок.</p>	<p>№ 1, 2</p>	<p>РН НД – 1.3. Демонструвати знання закономірностей еволюції правової системи ЄС та її взаємовідносин із правовими системами держав-членів ЄС. РН НД – 1.5. Виявляти слабкі сторони механізмів захисту цінностей Європейського Союзу. РН НД – 2.4. Виявляти проблеми, які виникають в процесі застосування механізмів захисту права ЄС на рівні Європейського Союзу та держав-членів ЄС, пропонувати способи їхнього подолання відповідно до принципів права ЄС, основоположних принципів міжнародного права, загальних принципів права, практики міжнародних організацій та сучасного доктринального доробку з відповідної проблематики.</p>
<p>ПРН 16. Визначати зміст і юридичну природу національних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та інших міжнародних документів, виявляти колізії між нормам міжнародних договорів, нормами міжнародного договору й актами національного законодавства, а також пропонувати шляхи їх вирішення</p>	<p>№ 2</p>	<p>РН НД – 2.1. Характеризувати сучасний стан розвитку фундаментальних прав в Європейському Союзі. РН НД – 2.2. Характеризувати сучасний стан розвитку антидискримінаційного права Європейського Союзу. РН НД – 2.4. Виявляти проблеми, які виникають в процесі застосування механізмів захисту права ЄС на рівні Європейського Союзу та держав-членів ЄС, пропонувати способи їхнього подолання відповідно до принципів права ЄС, основоположних принципів міжнародного права, загальних принципів права, практики міжнародних організацій та сучасного доктринального доробку з відповідної проблематики. РН НД – 2.10. Характеризувати стратегічні напрями зовнішньополітичної діяльності України щодо Європейського Союзу, результативність співпраці за відповідними спрямуваннями. РН НД – 2.11. Здійснювати аналіз процесу імплементації міжнародно-правових зобов'язань України за Угодою про</p>

		асоціацію з ЄС та судовою практикою ЄС та показувати здатність обґрунтовувати пропозиції щодо внесення змін до законодавства України з урахуванням судової практики ЄС.
ПРН 17. Проводити дослідження з міжнародно-правової тематики, застосовуючи першоджерела й прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки й презентувати результати дослідження.	№1, 2	РН НД – 1.4. Відшукувати, самостійно вивчати й аналізувати вітчизняну та зарубіжну міжнародно-правову літературу в контексті дослідження актуальних проблем функціонування правової системи Європейського Союзу. РН НД – 2.5. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз нормативно-правових актів Європейського Союзу та судової практики Європейського Союзу.
ПРН 18. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційно-комунікаційні технології і бази даних.	№1	РН НД – 1.4. Відшукувати, самостійно вивчати й аналізувати вітчизняну та зарубіжну міжнародно-правову літературу в контексті дослідження актуальних проблем функціонування правової системи Європейського Союзу.

Додаток 3

Матриця зв'язків модулів навчальної дисципліни, результатів навчання та предметних компетентностей у програмі навчальної дисципліни

Результати навчання за навчальною дисципліною / модулями	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П
	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	1	1	1	1
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5
РН НД 1.1.	•	•													
РН НД 1.2.		•	•												
РН НД 1.3.		•													
РН НД 1.4.				•											
РН НД 1.5.					•										
РН НД 2.1.						•	•								
РН НД 2.2.								•							
РН НД 2.3.									•						
РН НД 2.4.									•	•					
РН НД 2.5.											•				
РН НД 2.6.												•			

